

DOMSTOLENS DOM
24. november 1998^{*}

I sag C-274/96,

angående en anmodning, som Pretura circondariale di Bolzano (Italien), Silandro Afdeling, i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i de for nævnte ret verserende straffesager mod

Horst Otto Bickel

og

Ulrich Franz

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 6, 8 A og 59,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G. C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch og P. Jann samt dommerne G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J. L. Murray, H. Ragnemalm (refererende dommer), L. Sevón, M. Wathelet og R. Schintgen,

generaladvokat: F. G. Jacobs

justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

^{*} Processprog: italiensk.

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

- den italienske regering ved afdelingschef, professor Umberto Leanza, Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, bistået af statens advokat, Pier Giorgio Ferri

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Pieter van Nuffel, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, og Enrico Altieri, der er udstationeret som national ekspert ved Kommissionens Juridiske Tjeneste,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 27. januar 1998 er afgivet mundtlige indlæg af Horst Otto Bickel og Ulrich Franz ved advokat Karl Zeller, Milano, af den italienske regering ved advokat Pier Giorgio Ferri og af Kommissionen ved Pieter Van Nuffel og Lucio Gussetti, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 19. marts 1998,

afsagt følgende

Dom

Ved kendelser af 2. august 1996, indgået til Domstolen den 12. august 1996, har Pretura circondariale di Bolzano, Silandro Afdeling, i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 6, 8 A og 59.

- 2 Spørgsmålet er blevet rejst under to straffesager med henholdsvis Horst Otto Bickel og Ulrich Franz.
- 3 Horst Otto Bickel, der er østrigsk statsborger, og som har bopæl i Nüziders i Østrig, er lastbilchauffør. Den 15. februar 1994 blev han standset i sin lastbil af en politipatrulje i Castebello i regionen Trentino-Alto Adige i Italien. Patruljen meddelte ham, at han ville blive sigtet for at have ført motorkøretøj i spirituspåvirket tilstand.
- 4 Ulrich Franz, der er tysk statsborger, og som har bopæl i Peissenberg i Tyskland, tog til regionen Trentino-Alto Adige som turist. Den 5. maj 1995 blev han underkastet en toldkontrol, hvorunder det blev opdaget, at han ulovligt var i besiddelse af en nærmere angiven kniv.
- 5 Begge de tiltalte erklærede for Pretura di Bolzano, at de ikke kunne italiensk, og anmodede om, at sagen mod dem blev foretaget på tysk, idet de påberåbte sig de regler, der er indført med henblik på beskyttelse af den tysksprogede befolkningsgruppe i provinsen Bolzano.
- 6 Artikel 99 i dekret nr. 670 af 30. august 1972 fra republikkens præsident om den særlige status for regionen Trentino-Alto Adige (GURI nr. 301 af 20.11.1972) bestemmer, at i den pågældende region er tysk ligestillet med italiensk.
- 7 I henhold til samme dekrets artikel 100 har tysksprogede borgere i provinsen Bolzano — hvor det tysksprogede mindretal navnlig bor — ret til at anvende deres eget sprog over for de judicielle organer og de offentlige myndigheder, der er beliggende i den nævnte provins, eller som har en regional kompetence.

- 8 I artikel 13 i dekret nr. 574 af 15. juli 1988 fra republikkens præsident om gennemførelse af den særlige status for regionen Trentino-Alto Adige for så vidt angår anvendelse af tysk og ladinsk i forholdet mellem borgere og den offentlige forvaltning og i retssager (GURI nr. 105 af 8.5.1989) er det fastsat, at myndighederne og de judicielle organer over for borgerne i provinsen Bolzano og i dokumenter, der vedrører dem, skal anvende det sprog, den berørte borger anvender.
- 9 Endvidere er det i artikel 14 i dekret nr. 574 fastsat, at såfremt en person er grebet på fersk gerning eller blevet anholdt ved politiets foranstaltning, skal den judicielle myndighed eller politimyndigheden først spørge tiltalte, hvad der er hans modersmål, inden der foretages afhøring eller udarbejdes processkrifter. Såfremt sproget oplyses at være tysk, skal afhøringen foretages og alle processkrifter udarbejdes på dette sprog.
- 10 Endelig hedder det i artikel 15 i dekret nr. 574, at den judicielle myndighed, som skal affatte et processkrift, der skal meddeles eller forkyndes for en sigtet eller en tiltalt, skal anvende det sprog, den pågældende antages at beherske, idet dette afgøres på grundlag af hans eventuelt kendte tilhørsforhold til en bestemt sproggruppe og andre omstændigheder, som er kommet frem under sagen. Senest ti dage efter meddelelsen eller forkyndelsen af det første processkrift kan den sigtede eller tiltalte rejse indsigelse vedrørende det sprog, der er blevet anvendt, i form af en erklæring, han personligt overgiver, eller som han lader tilstille det retsforfølgende organ. I så fald skal den judicielle myndighed påse, at dokumenter, der er udarbejdet indtil dette tidspunkt, oversættes, og at efterfølgende dokumenter affattes på det sprog, den pågældende ifølge det oplyste anvender.
- 11 Pretura circondariale di Bolzano var i tvivl om, hvorvidt de processuelle regler, der gælder for borgerne i provinsen Bolzano, i henhold til fællesskabsretten skal bringes i anvendelse over for personer, der er statsborgere i andre medlemsstater,

og som besøger provinsen. Retten udsatte derfor sagen på Domstolens besvarelse af følgende præjudicielle spørgsmål:

»Indebærer princippet om forbud mod forskelsbehandling i traktatens artikel 6, stk. 1, princippet om unionsborgeres ret til at færdes og opholde sig frit i artikel 8 A samt princippet om fri udveksling af tjenesteydelser i artikel 59, at en unionsborger, der er statsborger i en medlemsstat, men opholder sig i en anden medlemsstat, har ret til at forlange, at en straffesag, der er indledt mod ham, foretages på et andet sprog, når borgerne fra den pågældende stat, som er i samme situation, har en sådan ret?«

- 12 Med spørgsmålet ønsker den nationale ret nærmere bestemt oplyst, om en i nationale bestemmelser hjemlet ret til at forlange, at en straffesag foretages på et andet sprog end hovedsproget i den pågældende stat, er omfattet af traktatens anvendelsesområde og derfor skal være i overensstemmelse med traktatens artikel 6. I bekræftende fald ønskes det endvidere oplyst, om traktatens artikel 6 er til hinder for nationale bestemmelser som de i hovedsagen omtvistede, hvorefter borgere, hvis sprog er et andet end hovedsproget i den pågældende medlemsstat, og som er bosat i et bestemt geografisk område, har ret til at forlange, at en straffesag foretages på deres sprog, mens statsborgere fra andre medlemsstater, hvis sprog er det samme, og som færdes eller opholder sig på det nævnte geografiske område, ikke er tillagt en sådan ret.

Den første del af spørgsmålet

- 13 Indledningsvis bemærkes, at i et fællesskab, der bygger på princippet om fri bevægelighed for personer og etableringsfrihed, får beskyttelsen af den enkeltes rettigheder og muligheder på det sproglige område en særlig betydning (jf. dom af 11.7.1985, sag 137/84, Mutsch, Sml. s. 2681, præmis 11).

- 14 Det må endvidere understreges, at traktatens artikel 6, hvorefter »al forskelsbehandling, der udøves på grundlag af nationalitet«, er forbudt, tilsiger, at personer, der befinder sig i en fællesskabsretligt reguleret situation, skal behandles nøjagtig ligesom den pågældende medlemsstats egne statsborgere (jf. dom af 2.2.1989, sag 186/87, Cowan, Sml. s. 195, præmis 10).
- 15 Fællesskabsretligt regulerede situationer er bl.a. situationer, der er omfattet af den ret til fri udveksling af tjenesteydelser, der er tillagt i henhold til traktatens artikel 59. Denne ret omfatter i henhold til Domstolens praksis også, at modtagere af tjenesteydelser har ret til at rejse ind i en anden medlemsstat for at oppebære en tjenesteydelse dér (jf. dommen i Cowan-sagen, præmis 15). Alle statsborgere i medlemsstaterne er således omfattet af artikel 59 og har, selv om de ikke er omfattet af en anden ved traktaten sikret frihed, ret til at rejse til en anden medlemsstat for at oppebære eller kunne oppebære tjenesteydelser. Medlemsstaternes statsborgere, som f.eks. Bickel og Franz, kan frit rejse til og rundt i værtsmedlemsstaten. For øvrigt hedder det i traktatens artikel 8 A: »Enhver unionsborger har ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område med de begrænsninger og på de betingelser, der er fastsat i denne traktat og i gennemførelsesbestemmelserne hertil«.
- 16 Herved bemærkes, at den omstændighed, at unionsborgerne kan kommunikere på et bestemt sprog med en stats administrative og judicielle myndigheder på samme grundlag som landets egne statsborgere, må antages at lette udøvelsen af retten til at færdes og opholde sig i en anden medlemsstat. Når personer som f.eks. Bickel og Franz udøver deres ret til at færdes og opholde sig i en anden medlemsstat, kan de derfor for så vidt angår anvendelsen af de dér benyttede sprog i henhold til traktatens artikel 6 kræve at blive behandlet på en måde i forhold til statens egne statsborgere, der ikke er udtryk for forskelsbehandling.
- 17 Selv om strafferets- og strafferetsplejelovgivningen, som de omtvistede bestemmelser vedrørende processprog indgår i, principielt er forbeholdt medlemsstaternes kompetence, opstiller fællesskabsretten ifølge fast retspraksis visse grænser for udøvelsen af denne kompetence. Ved anvendelsen af sådanne bestemmelser må der således ikke udøves nogen forskelsbehandling over for de personer, som efter fæl-

lesskabsretten har krav på ligebehandling, eller gøres indskrænkninger i de grundlæggende friheder, som er sikret ved fællesskabsretten (jf. i samme retning dommen i Cowan-sagen, præmis 19).

- 18 For så vidt som retten til ligebehandling for statsborgere fra medlemsstaterne, der udøver deres ret til at færdes og opholde sig i en anden medlemsstat, herved kan påvirkes, skal nationale bestemmelser om, hvilke sprog der kan være processprog ved behandlingen af straffesager i den pågældende stat, være i overensstemmelse med traktatens artikel 6.

- 19 Den første del af det forelagte spørgsmål må herefter besvares med, at en i nationale bestemmelser hjemlet ret til at forlange, at en straffesag foretages på et andet sprog end hovedsproget i den pågældende stat, er omfattet af traktatens anvendelsesområde og skal være i overensstemmelse med traktatens artikel 6.

Den anden del af spørgsmålet

- 20 Bickel og Franz har anført, at for at undgå enhver form for forskelsbehandling, der er i strid med traktatens artikel 6, må retten til at forlange, at en sag foretages på tysk, være sikret alle unionsborgere, når borgerne i én af staterne i Unionen har en sådan ret.

- 21 Den italienske regering har gjort gældende, at denne ret udelukkende er tillagt de borgere, der tilhører den tysksprogede befolkningsgruppe i provinsen Bolzano, og som har bopæl i denne provins. Formålet med de omtvistede bestemmelser er at anerkende, at de personer, der tilhører det beskyttede mindretal, har en særlig etnisk-kulturel identitet. Retten til at forlange, at det pågældende etnisk-kulturelle mindretals sprog anvendes, kan derfor ikke udvides til også at gælde for en stats-

borger fra en anden medlemsstat, som tilfældigvis og midlertidigt måtte befinde sig i det pågældende område, idet en sådan statsborger har passende muligheder for at varetage sit forsvar, uanset at han ikke har kundskaber i statens officielle sprog.

- 22 Kommissionen har anført, at for så vidt angår hovedsagen er det ikke alle personer med italiensk statsborgerskab, som kan forlange, at sagen foretages på tysk, men kun dem, som har bopæl i provinsen Bolzano, og som tilhører den tysksprogede befolkningsgruppe i denne provins. Ifølge Kommissionen tilkommer det derfor den nationale ret for det første at fastslå, om de omtvistede bestemmelser konkret indebærer forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, og afgrænse den persongruppe, som måtte være udsat for forskelsbehandling, og derefter at undersøge, om en sådan forskelsbehandling kan være begrundet i objektive hensyn.
- 23 Hertil bemærkes, at det fremgår af sagen, at det i henhold til de italienske bestemmelser kun er tysksprogede borgere i provinsen Bolzano, der kan forlange, at en sag foretages på tysk. Tysksprogede statsborgere fra andre medlemsstater, navnlig fra Tyskland og Østrig, som f.eks. Bickel og Franz, som færdes eller opholder sig i den nævnte provins, kan ikke forlange, at en straffesag foretages på tysk, selv om tysk efter de nationale bestemmelser er ligestillet med italiensk.
- 24 Tysksprogede statsborgere fra andre medlemsstater, som færdes eller opholder sig i provinsen Bolzano, er således ifølge det oplyste dårligere stillet end tysksprogede italienske statsborgere, som er bosat i samme område. Mens en tysksproget italiensk statsborger, der er bosat i provinsen Bolzano, og som måtte blive sat under tiltale i provinsen, kan forlange, at sagen foretages på tysk, vil denne ret blive nægtet en tysksproget statsborger fra en anden medlemsstat, der færdes i samme provins.

- 25 Selv om det som hævdet af den italienske regering antages, at tysksprogede statsborgere fra andre medlemsstater, der er bosat i provinsen Bolzano, faktisk kan påberåbe sig de omtvistede bestemmelser og under en sag anvende tysk, og der derfor ikke måtte være tale om forskelsbehandling på grundlag af nationalitet mellem personer, der er bosat i området, må det fremhæves, at italienske statsborgere er bedre stillet end statsborgere fra andre medlemsstater. Således kan de fleste tysksprogede italienske statsborgere forlange, at der i provinsen Bolzano anvendes tysk under hele sagens behandling, idet de opfylder det bopælskrav, der er fastsat i de omtvistede bestemmelser, hvorimod de fleste tysksprogede statsborgere fra andre medlemsstater ikke opfylder dette bopælskrav og derfor ikke kan påberåbe sig den i de nævnte bestemmelser hjemlede ret.
- 26 Bestemmelser som de i hovedsagen omtvistede, hvorefter retten til at forlange, at en straffesag i et bestemt geografisk område foretages på den pågældendes sprog, er betinget af, at han er bosat i det pågældende område, stiller derfor indenlandske statsborgere bedre end statsborgere fra andre medlemsstater, som udøver deres ret til fri bevægelighed, og de er derfor i strid med det i traktatens artikel 6 fastsatte forbud mod forskelsbehandling.
- 27 Et sådant bopælskrav vil kun kunne være begrundet, såfremt det er uafhængigt af de berørte personers nationalitet og står i rimeligt forhold til det formål, der lovligt tilstræbes med den pågældende nationale lovgivning (jf. i samme retning dom af 15.1.1998, sag C-15/96, Schöning-Kougebetopoulou, Sml. I, s. 47, præmis 21).
- 28 Det fremgår imidlertid af forelæggelseskendelsen, at dette ikke er tilfældet for så vidt angår de omtvistede bestemmelser.
- 29 Den italienske regerings argument, hvorefter formålet med de pågældende bestemmelser er at beskytte et etnisk-kulturelt mindretal, der er bosat i den nævnte pro-

vins, er i den foreliggende sammenhæng ikke en holdbar begrundelse. Ganske vist kan beskyttelse af et mindretal som det i hovedsagen omhandlede udgøre et lovligt formål. Det fremgår imidlertid ikke af sagen, at en udvidelse af de omtvistede bestemmelser til også at omfatte tysksprogede statsborgere fra andre medlemsstater, der udøver deres ret til fri bevægelighed, vil kunne være i strid med dette formål.

30 I øvrigt bemærkes, at Bickel og Franz i retsmødet ubestridt anførte, at de berørte retsinstanser kan behandle sager på tysk, uden at dette giver anledning til problemer eller medfører yderligere udgifter.

31 Den anden del af det præjudicielle spørgsmål må herefter besvares med, at traktatens artikel 6 er til hinder for nationale bestemmelser, hvorefter borgere, hvis sprog er et andet end hovedsproget i den pågældende medlemsstat, og som er bosat i et bestemt geografisk område, har ret til at forlange, at en straffesag foretages på deres sprog, mens statsborgere fra andre medlemsstater, hvis sprog er det samme, og som færdes eller opholder sig på det nævnte område, ikke er tillagt en sådan ret.

Sagens omkostninger

32 De udgifter, der er afholdt af den italienske regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Pretura circondariale di Bolzano, Silandro Afdeling, ved kendelser af 2. august 1996, for ret:

- 1) En i nationale bestemmelser hjemlet ret til at forlange, at en straffesag foretages på et andet sprog end hovedsproget i den pågældende stat, er omfattet af EF-traktatens anvendelsesområde og skal være i overensstemmelse med dens artikel 6.
- 2) Traktatens artikel 6 er til hinder for nationale bestemmelser, hvorefter borgere, hvis sprog er et andet end hovedsproget i den pågældende medlemsstat, og som er bosat i et bestemt geografisk område, har ret til at forlange, at en straffesag foretages på deres sprog, mens statsborgere fra andre medlemsstater, hvis sprog er det samme, og som færdes eller opholder sig på det nævnte område, ikke er tillagt en sådan ret.

Rodríguez Iglesias

Kapteyn

Puissochet

Hirsch

Jann

Mancini

Moitinho de Almeida

Gulmann

Murray

Ragnemalm

Sevón

Wathelet

Schintgen

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 24. november 1998.

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær

Præsident